

# UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovarisa v Idriji.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10.— K pol leta . . . 5.— „ četrt leta . . . 2:50 „ posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h „ „ „ dvakrat . . . 12 „ „ „ „ trikrat . . . 10 „ za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovarisa v Ljubljani.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

## Naš položaj in šolstvo.

Predaval na 24. glavni skupščini Zaveze dne 11. VIII. 1912 v Celju Karel Kveder, učitelj v Št. Jurju ob južni železnici.

(Dalje.)

III.

Od česa so vzgojni in učni uspehi v ljudski šoli odvisni.

Zavedati se pa moramo, da se vse te uvaževanja vredne izpremembe vzgojnih sredstev in naobrazovalnih metod tičejo v prvi vrsti nas učiteljev samih. Pred vsem moramo mi biti svoji nalogi tudi kos. Mi smo isti, ki moramo učencem postaviti cilje in probleme, pomagati moramo iskati in dolčevati pota, sploh voditi produktivnost učencev v določen tir. Pomisliti je treba nadalje, da stopi nenaobrazna mladina v šolo. Vsi vzgojni in učni uspehi: samostanost, svoboda, lastno proizvajanje, širše obzorje so končno vendarle smoter vse naobrazbe po šoli, nikdar pa ne morejo biti že sredstva takoj v početku in v sredini pota k vzgoji.

Učitelj bi moral biti vsetransko zmožen človek. Visoko naj stoji nad vsemi težavami znanja, potrebno snov naj igraje obvlada ter naj bo produktiven na vsakem polju. Mladina naj zbujajo in preizkuša svoje sile ob samodelavnosti. Sami naj si učenci stavijo določene probleme in sami naj stremijo za gotovimi smotri. Učitelj jim bodi kašipot, opora, voditelj na potu, regulativ pri iskanju, opazovanju in premišljevanju.

Reformatorji zahtevajo učiteljsko osebnost, ki nikdar ne neha vsestransko izpopolnjevali samega sebe, ki vedno napreduje. Razkazujejo nam sicer že staro resnico, da sta pouk in vzgoja najbolj košljivi in težavni opravili, ker jima je objekt nezrel človek, nezavedna mladina. Uspešno naobrazovanje celote duševnosti, namreč volje, čustva in uma in obenem fizično odgojo dosevajajočih skupno, v množici, označujejo kot največjo umetnost. Zato uvrščajo pedagogiko med umetnosti, ki ji morajo služiti vse vede ravno tako, samo še v večji meri nego drugim umetnostim. S tem so torej rešili znano, staro pravdo, je li pedagogika znanost ali veda, oziroma samo uporabljajoča veda.

Mi nimamo ničesar proti temu, da so jo uvrstili med umetnosti, da bi torej sami morali biti umetniki, ako še nismo.

Samo plačajo naj nas tako, kakor se za prave umetnike spodobi, in naj nam po učiteljskih odločijo tudi takemu stališču primerno predizobrazbo.

Učenci res niso mrtva snov, niti enotna prirodna sila; za nje obdelovanje torej ne zadošča gotova stalna mera tehničnega znanja. Otroci so živo življenje najdragocenejšega zaklada človeštva, nasledniki in dediči vsega. Učitelju kot umetniku praznoprav ne sme zadoščati niti najvišja možna prednaobrazba, ako hoče varovati svoj umetniški značaj. On ne sme biti nikdar zaključena, zaokostenela osebnost; glavno stremenje njegovo bodi, da vedno samega sebe izpopolnjuje, da dosledno napreduje. Ko nastopa svoj poklic, leži vendar dolga doba njegovega delovanja še pred njim. V tej dobi pa mora ravno najbolj napredovati v vsakem oziru. Vsakodobni napredki v znanostih, iznajdbah in umetnostih nam morajo biti vsak čas dostopni in vedno pripravljeni služiti naši umetnosti. Zato zahtevamo v uspešno izvrševanje svojega poklica **možnost** doslednega lastnega izpopolnjevanja in naobrazovanja.

Vsi višji uspehi ljudskega šolstva so vsak čas odvisni v prvi vrsti od zmožne-

ga in voljnega učiteljstva in dobrega šolskega obiska.

Pri sedanjem našem položaju je kratkoma izključeno, da bi večina učiteljstva dejansko izvrševala svoj poklic opisanemu uzoru primerno. Zato so pravi reformatorji tudi prvi naši zagovorniki. Odločno zahtevajo za bodoče učitelje primerno višjo naobrazbo in dostojne prejemke, ki šele zasugirajo, da se je učitelju tudi mogoče popolnoma posvetiti svoji umetnosti.

Ni mogoče šolstvo reformirati kulturni svoji nalogi odgovarjajoče na vrhu, ampak v temelju, temelj pa tvori učiteljstvo. Ni ga mogoče preosnovati pri otrocih s skrajšanjem učne dobe, z znižanjem ali omejevanjem vzgojnih in učnih smotrov, ki izvirajo iz kulturne naloge šolstva, še manj pa z znižanjem učiteljske predizobrazbe, ali celo z uničenjem njegovih pravic in svobode zaradi podrejevanja tujim činiteljem. Družba uničuje vedno sama sebi vse višje uspehe, ki bi jih od šolstva že davno lahko imela, dokler odkazuje učiteljem nizko socialno stališče in mu odmerja nedostojno nizke plače. Obenem nam pa javnost jasno dokazuje, da se še vedno ne zaveda svoje dolžnosti napram bodočim rodovom — da šolstva še ne pojmuje.

Obžalujemo predvsem tiste starše, ki jim je bodočnost otrok še srčna zadeva.

Ali je res odločujočim, inteligentnim krogom tako težko izpregledati vzročno zvezo med sedanjim in prihodnjim življenjem človeštva! Je li res tako težko pojmivati, da človeštvo še dolgo ni odrešeno trpljenja in bede, da si samo vedno le zlo ustvarja in da leži rešitev le v človeštvu samem!

Manjka splošne zavednosti, da je le vsakokrat živčim mogoče uspešno paralelizirati nasledke ustvarjanja zla po prejšnjih in le njim mogoče ustvarjati dobre vzroke za prihodnje živče.

Mi učitelji se vsega tega v mnogo večji meri zavedamo nego neučitelji že zaradi svojega poklica, ker gledamo le bolj v bodočnost.

Imamo pa tud baš sedaj, ob veliki draginji, pri slabih prejemkih in splošnem zapostavljanju dovolj prilike, razmišljati o bedi. Vemo, da je beda najhuje zlo, ker je neuspevanje življenja, delna smrt, in zdi se mi, da nas hočejo obsoditi v popolno.

IV.

**Stališče, ki ga javnost zavzema do šolstva in s tem do nas.**

1.

Podrobneje sem o tem razvijal misli v svoji lanskii razpravi »Doneski k preosnovi ljudskega šolstva po Štajerskem na deželni«.

Načelo »Laßt uns unseren Kindern leben«, ki napravlja edino narode mogočne, ni še prodrlo v širše množice našega ljudstva, izvemši organizirano delavstvo. Usodo našega ljudstva odločujoči krogi ga pa sploh ne morejo pojmovati, ker sami niso starši in tudi nikdar ne bodo. Niti ne morejo dojeti večkrat že definiranega kulturnega pomena ljudskega šolstva, niti ga pripoznati.

Zanje ne eksistira kulturni problem, kako je zmanjšati bedo in pomanjkanje, ako že ne sedaj živčih, pa vendar za potomce s tem, da je vsa skrb živčih posvečena bodoči sreči naraščajočih rodov, s tem, da se ne ustvarjajo več vzroki, ki morajo imeti za potomce le bedne posledice. Ne eksistira pa, ker se njim samim dobro godi brez te skrbi, ker potrebujejo za to odvisnost in nesvobodo in

ker je človeštvo po njih naukih itak že odrešeno zla.

Priznavati nasprotno, namreč, da čaka človeštva še neizmerni trud, preden postane položaj tudi za širše delavske mase povsod kolikortoliko ugoden in da leži rešitev v človeštvu samem, bi zanje pomenilo kapitulacijo svetovnega in življenjskega naziranja, na katerih temelji njih mogočnost. Brezpomembne so zanje vse prej označene in priporočene presoje, po katerih bi šolstvo hitreje in sigurneje doseglo uspehe pri zasledovanju smotrov, ki izvirajo iz kulturnega pomena šolstva.

Šolstvu prisvajajo mnogo ožjo, omejeno nalogo; ona ne vzgaja za svobodno in kulturno življenje marveč k hlapčevstvu, v popolnoma udane pripadnike konfesije, oziroma nje zastopnikov. Zato jim more sližiti le reforma, ki jim podreja šolstvo z nami vred — potrebujejo hlapčevstva, nesvobode.

Omenil sem že, da nas in šolstva tudi starši, ki bi morali biti naša zaslonba, ne pojmujejo v dovoljni meri. Premnogo je še staršev, ki jim je bodočnost potomcev še stranska zadeva, ki so nezmožni pojmovati odvisnost usode prihodnje živčih od sedanjega učinkovanja vseh. Stremijo v glavnem le po ugoditvi svojega primitivnega egoizma na onem svetu. Odločitev pri šolstvu in glede našega položaja hladnokrvno in brezbrizno prepuščajo nestaršem, ki nikdar ne morejo poznati rodiljskega strahu zaradi zaroda in njega eksistence — ker ga ne morejo doživeti. (Konec).

## Pomanjkanje učiteljstva v Istri in pazinska pripravnica za učiteljske.

(Dopis iz Istre.)

I.

Nepotrebno bi bilo govoriti o pomenu učiteljstva v ožjem smislu besede za narodov napredek, bilo na kulturnem, gospodarskem ali političnem polju. Živ dokaz za to imamo v francoskem, angleškem in nemškem narodu, pri Dancih in Švedih ter v novejšem času tudi pri Čehih in Bolgarih. Od kakovosti in količnosti učnih oseb je odvisna kakovost narodove mladine in z njo njegova bodočnost. Učiteljstvo je v kulturnem pogledu celokupnemu narodu ono, kar ej mati poedinemu otroku. Vsakdo, ki je interesiran na obstanku in napredku kakega naroda, je interesiran pri učiteljskem vprašanju, ki se mora v vso pravico prištevati med kulturna vprašanja današnje dobe.

V deželah z velikim kontingentom učnih oseb se ne polaga nanje primerne važnosti; težišče tvorijo tu učni zavodi, šole; v krajih pa, kjer pogrešamo zadostno število učnih oseb, bi se moralo paralelno uvaževati potrebo učiteljskega naraščaja in potrebo šol. Redko kje se tako postopa, in zlasti v Istri se je prvo vprašanje zapostavljalo, tako da stoji Istra pred pretečo krizo zaradi učiteljskega pomanjkanja.\*

Ogromna večina sedanjih hrvaških šol so enorazrednice, a število otrok bi zahtevalo trirazredne ali vsaj dvorazredne zavode. Razširjenje sedanjih šol je le vprašanje časa, ki ga bo morala urgirati

\* Na šolah »Družbe sv. Cirila in Metoda« so nastavljene z malimi izjemami skoro samo učne osebe iz Hrvaške, ker domačinov ni.

tudi država sama, ako ji je ležeče na predku njenih državljanov.

Poleg razširjenja sedanjih šol v večrazredne se bo otvorjalo nove deželne: po zadnjem dogovoru slovanskih in italijanskih poslancev bi se imelo ustanoviti že v petih letih okoli 60 šol s hrvaškim, oziroma slovenskim učnim jezikom. Ako je že sedaj nekaj šol zaprtih (Grdoselo, Krbune), ker ni učnega osebja, tem več jih bo moralo biti pozneje, ko se bodo šole sorazmerno hitreje množile, nego dose-daj. Naš kmet, ki si je odtrgal od svojih ust težko prisluženi denar, da zgradi šolsko poslopje, kjer naj bi iz njegovih otrok **postajali ljudje**, nezaupno in deprimirano opazuje ta za njega nerazumljivi proces; ker vzroka sedanjemu stanju ne vidi v brezbriznosti in nenaklonjenosti odgovornih faktorjev, se ga skoro loteva naroden obup.

Njegovo duševno stanje je razumljivo, in odpomoč je nujno potrebna.

Vprašanje hrvaškega učiteljskega, ki naj bi odpomoglo sedanjemu kritičnemu stanju, je v temelju zavoženo, in njegov neugodni vpliv odseva iz nizkega števila dijaštva na zavodu.

Prehod od začasnega nameščenja učiteljskega v Kastvu v **definitivno** nameščenje je danes, proti volji večine istrskega naroda, gotova stvar.

S to rešitvijo se moramo zaenkrat sprijazniti in delati na to, da dijaštvo izkoristi in profitira, kar se da profitirati; ker je pa vlada z nekaterimi osebami hotela imeti učiteljske prav v Kastvu, ki je na skrajni periferiji naše ožje domovine, naj z izdatnimi materialnimi podporami priskoči vsakemu gojencu v pomoč in s tem povzdigne število dijaštva do potrebne višine. Sveta dolžnost je vlade, in onih oseb, ki so pri rešitvi sodelovale, da se podpiranje dijaštva uresniči. Državne podpore naj bodo tudi pripomoček pri nabavi izobraževalnih sredstev, ki bi jih dijak v drugem kraju ceneje dobival in užival. Ali tudi prebivalstvo kastavsko naj bo velikodušno: dijaki so gosti v njegovi sredi, in kot z gosti naj se postopa!

II.

Da se **poveča število** učiteljskihnikov, je vlada tudi v Istri že v začetku zasnovala pripravnici v Kastvu in Pazinu. kamor se sprejemajo dijaki naravnost iz ljudskih šol in pripravljajo eno leto za vstop na učiteljske.

Četudi je institucija pripravnic le pomoček v sili, nekaj nepopolnega in površnega, so pri danih istrskih razmerah potrebne, ker v pomanjkanju drugih, za to prikladnih zavodov (meščanskih šol) izpopolnjujejo vsaj deloma vrzel med ljudsko šolo in učiteljskem.

V kraju pa, kjer so na razpolago gimnazije ali realke, more mladina par razredov obiskovati na **teh zavodih** in nato vstopiti v učiteljske. Zato je tu pripravnica nepotrebna in to tem bolj, ker naobrazba, ki jo dobiva dijak v par gimnazijskih ali realskih razredih, je kvantitativno in kvalitativno večja od naobrazbe, ki jo prinaša iz pripravnice.

Ker obstoja naloga pripravnic v zbiranju in pripravljanju materiala za učiteljske, morajo biti tudi **razvrščene tako, da svojo nalogo lahko uspešno vrše**. Ako je pa kakšna pripravnica tu le pro forma, brez potrebe in uspehov, mora država odpomoči tej anomaliji.

V mestu Pazinu obstoji popolna hrvaška gimnazija, ki se pa more po svojem dobrem učnem načrtu prištevati z vso pravico med realne gimnazije. Istodobno

ima Pazin poleg gimnazije tudi c. kr. pripravnico za moško učiteljsiše.

Ta pripravnica je pa za Pazin brez vsake potrebe, brez koristi. Dijak, ki se misli posvetiti učiteljskemu stanu, more vsotipiti na gimnazijo, obiskovati nekaj razredov in oddod iti na učiteljsiše. V dveh letih gimnazijskih študij ne izgubi ničesar, zakaj tudi na pripravnici ostaja več učencev po dveh letih, ker jih na učiteljsiše ne sprejemajo pred 15. letom. Na logo, ki bi jo imela vršiti torej v srednji Istri c. kr. pripravnica, naj bi prevzela c. kr. gimnazija, ki bi gotovo častno izpolnjevala svojo dolžnost.

Da je pazinska c. kr. pripravnica brez potrebe in koristi pri sedanjih razmerah, govori jasno in bistro statistika učencev, ki jih ona daje kastavskemu učiteljsišču. Iz te pripravnice je bilo sprejetih na učiteljsiše:

|              |           |
|--------------|-----------|
| leta 1908/09 | 6 dijakov |
| leta 1909/10 | 5 dijakov |
| leta 1910/11 | 2 dijaka  |
| leta 1911/12 | 9 dijakov |
| leta 1912/13 | 9 dijakov |

V petih letih je prišlo v Kastav iz gornje pripravnice 27 dijakov, od katerih so že v prvem letniku izstopili trije (leta 1908/09: eden in 1909/10: dva) zaradi slabega napredka, tako da je dala pripravnica učiteljsišču v gornjem času v resnici le 24 dijakov, ali povprečno: 5 na leto.

Številkam ni treba komentarja; one svedočijo, da c. kr. pripravnica v Pazinu ne odgovarja svoji svrhi, njena bilanca je pasivna. In dolžnost merodajnih faktorjev, zlasti pa vlade, je, da skrbijo, da pride pripravnica iz Pazina ven v kraj, kjer je bolj potrebna in bo več koristna.

In ta kraj je mesto Buzet!

Buzet je danes gospodarsko središče prostrane napredujoče Čičarije, ki je — bilo v kulturnem, bilo v gospodarskem pogledu — po zaslugi svojega žilavega ljudstva poleg Liburnije najnaprednejši predel istrskega polotoka.

Danes študira malo dijaštva iz Čičarije, ali ako bi prišla pripravnica v Buzet, bi ji Čičarija sama dajala večji kontingent učencev, nego jih sploh ima pripravnica v Pazinu. Energični in podjetni Čiči bi dobili priložnost, da vsaj deloma izkoristijo od prirode dobljene darove v dobrobit svojih istrskih sobratov.

Buzet je spajajoča točka vzhodnega dela koprškega in severnega dela poreškega okraja. Od Dragonje do Učke, od Vodice do Motovuna in Buj se razprostira vplivna sfera Buzeta; njegova razdalja od teh točk se niti ne daja primerjati z njih razdaljo od mesta Pazina, osobito ako se uresniči železniški projekt: Umag-Buzet-Lupoglava. In pripravnica v Buzetu bi bila pozvana, da velik predel med reko Dragonjo in Mirno zbudi iz dolgoletnega kulturnega in narodnega spanja.

Prilavnicu v Buzetu bi znatno pripomogla k pomnoženju učnih oseb v Istri, in sveta dolžnost odločilnih faktorjev je, da pretresujejo to vprašanje in ga privedejo k skorajšnji rešitvi.

Dr. A.

## Ljudska izobrazba izven šole.

(Konec).

Tisti, ki svojo nalogo tako rešijo, bodo imeli najlepše in najboljše uspehe. Kmalu bodo opazili, da so s poslušalci v kontaktu. Nit je priprilena, zlata nit sporazumljenja. Ko je to doseženo, potem je predavatelju nadaljevanje le igrača.

Tisti, ki svojo nalogo priznajo kot tako, bodo gotovo premagali tudi vse nevarnosti, ki jim pretijo. V njihovih rokah se bo težka zlata krogla umetnosti in znanstva ogladila in izpremenila v lepe in prijetne oblike, s katerimi bodo krasili svoje poslušalce.

Zato tudi enostransko izobraženih strokovnjakov ne moremo rabiti. Ljudska izobrazba je polje, ki zahteva splošno izobrazbo. Potrebno je torej tudi, da v mnogih slučajih sežemo v sorodna znanstva, da dobimo nekako celoto in dosežemo skupnost vsega znanja; zakaj ravno ljudstvo moramo prepričati, da tvorijo vsa znanstva nekako celoto.

Tako bo na teh mladih deviških tleh, na polju ljudske izobrazbe, nastala nova »universitas literarum«. Upamo, da bo s pomočjo in sodelovanjem vseh zmožnih dieja napredovala, da bodo tudi tisti, ki sedaj niso našega mišljenja, izpremenili svoje mnenje in tudi šli za našimi ideali. Korenine je treba zasuđerati, drevo se bo potem že samo razvijalo.

Čudno je zopet, da je s tem idealizmom združen tudi optimizem, ki prvega jako ovira. Toda ravno pri splošnosti tega gibanja in njegove naloge čuti idealizem, da je svobodna volja najbolj primerno sredstvo za dosego našega smotra. Brezdvomno je to res. Narodovo življenje, ki mu služi idealizem, nam to najbolj dokazuje, in če nikjer, so pač tukaj besede umestne: kar je enemu koristno, to lahko drugemu najbolj škoduje. Vsakdo mora

premisлити, kaj je v njegovem delokrogu najbolj potrebno in primerno. To jači naš idealizem, ki gleda v bodočnost, ko se bo tudi preprosti narod, prebivalec na kmetih, zanimal in približal mestni kulturi, ko bo z veseljem opazoval industrialni razvoj in napredek v kulturi. — Naši nasprotniki nam bodo mogoče predbacili, da hočemo narod ugonobiti, da mu s tem odpremo pot do mestnega življenja, ki je v moralnem in duševnem oziru jako na slabem, da s tem lahko izpodrinemo vse stare navade in preprostost, da ga oropamo njegovih šeg in običajev in tako zdivjamo njegovega duha.

Vprašajmo pa jih tudi mi: ali naj vendar pretrgamo zopet vse vezi med narodom in kulturo, ko smo vse te slabe posledice opazovali? Gotove ne! S tem bomo narodu še bolj škodovali; zakaj ravno v naši dobi lahko opazujemo, da je kulturni razvoj raztrosil veliko sreče po deželi. Kdor hoče naše stremljenje zatreti, se naj spomni na razmere, ki so vladale pred 20. ali 30. leti po naši domovini. Omenjam pa tudi, da nas pri našem delu jako ovirajo notranji politički boji.

Če se vglavimo v take in slične dogodljaje, uvidimo kmalo, da je naš idealizem opravičen, da je delo na polju ljudske izobrazbe jako potrebno in ne samo nekaj didaktičnega. Pri tem delu pa imamo zmiraj pred očmi, da ima kultura dvojni obraz in pomen, in sicer kot svetovni nazor in gospodarska moč. V prvem slučaju je treba skrbeti, da uravnamo svoje delo tako, da očistimo svetovni nazor kulture in ga postavimo ob svetovni nazor naroda. Oba nazora se stikata in srečata v individualni svobodi. Splošno pa lahko trdimo, da potom sporazumljenja med mestom in deželo lahko največ dosežemo. Če storimo to, odstranimo lahko vsa nasprotja, sosebno če dokažemo, da sta industrialni razvoj in ljudstvo v tesni zvezi, da sta eden od drugega zavisna in da je njihova naloga in dolžnost, se medsebojno sporazumno vesti, če je potrebno, stopiti celo v prijateljske vezi, in sicer v take, kjer se prijatelj pri vsakem svojem početju ozira na svojega sodruga.

Kako se pa naj mi vedemo nasproti temu gibanju? Ali se tudi mi brigajmo le za to, kaj nam prinese čas? Pravim da ne! Predvsem se vsega tega gibanja ne smemo preveč bati. Sicer je gotovo, da se bo narod moral vdati kulturi in zapustiti svoje nazore, ki so od sedanjih jako različni. Danes še jih lahko tuintam opazujemo; toda po 50. letih, če bo se vse lepo razvijalo, bodo že popolnoma premagani in zaspani. Naši potomci, ki bodo živeli tedaj, si bodo naše stališče sestavljali iz spisov in knjig, ki jih bomo zapustili mi.

Gotovo bo uvidel tudi naš narod, da mu kulturna koža ne poka in ga kulturna obleka ne tišči. Pridejo časi, ko bo naš kmet mislil in obupaval nad stališčem svojih prednikov. Naj se zgodi tako po zunanje. Tajiti vendar nihče ne bo mogel, da ni zrastel v otroški zibel in istotako njegova kultura. Še po tisočletjih bo nas spominjal Triglav na nazore in mišljenje naših prednikov. Bodimo torej z vso odločnostjo pripravljeni na čas, ko stopi naš narod s korakom, ki bo stresel vse sovražnike, iz otročjih črevljev v moške, iz zibel na cesto. Gotovo se zgodi tako; saj ga tišči v njegovi notranjosti neka moč, ki jo opazujemo na njegovem duhu. Narod hoče tako.

Ker je torej prevrat na polju ljudske izobrazbe potreben, gre tudi za to, da prenesemo kolikor mogoče največ tudi iz starega poslopja s sabo. To je najbolj hvaležna naloga na polju ljudske izobrazbe. Narodna pesem naj se ohrani v spominu, običaji, šege in navade naj se obnovijo, pravljice in pripovedke naj se pripovedujejo. Na ta način ne bomo izgubili ničesar. Če bomo delali tako, prepričali bomo samega sebe in tudi druge, da narod ne izgubi ničesar, da se njegovi nazori in njegovo mišljenje še vedno hrani in da imajo tudi ti veliko veljavo. In vsi oni, ki ne sodijo med narod, naj stopijo z njim v ozke zveze in posredujejo, da se narod sprijazni s kulturnimi nazori. Seveda moramo pri tem gledati na to, da se vse hibe in slabe strani kulture narodu prikujejo. Zmeraj imejmo pred očmi, da kot posredovalci, ki imamo v tem slučaju mnogo izkušnji, stojimo nasproti neizkušeni množici, ki rada sprejme vse, kar se ji ponuja, ne da bi presodila vrednosti in pomena tega.

Velika odgovornost čaka tiste, ki se lotijo tega dela, ker je le od njih odvisno, če koraka narod svojemu blagoru nasproti. In kdor pomisli to, bo gotovo spoštoval naše ideje in uvidel, da je delo na polju ljudske izobrazbe jako potrebno in da se mora tekem časa razviti in tudi sovražnike, ki jih ima sedaj, pridobiti na svojo stran.

Dragi tovariši! Cenjene tovarišice! Pridružite se tej kopi izobrazujočih in delajte za prosveto in korist naroda! Zob časa vam bo zarisal na čeden spo-

menik ime, da ste polnili čašo življenja z nesmrtno pijačo. To življensko čašo napolnite po nasvetu našega pesnika Aškercu z dobrimi deli, in vaša naloga bo gotovo rešena, če slušate tudi našega dičnega pesnika S. Gregorčiča, ki pravi: »A, tudi vbodoče se hrabro bojurno za narod teptan in njega obstoj; z besedo in deli krepko pospešurno blaginjo njegovo in splošni razvoj; za naroda slavo, korist in prosveto delujurno vsi skupaj z ljubezurno vneto!«

## Metode pri „Edinosti“.

Prosimo, primerjajte sledeče nepotvorjene citate:

„Učit. Tovarish“ 13. septembra 1912.

1. „... celo za hvalo vemo gospodurno pri „Edinosti“, da so z „dobrohotno“ besedo apelirali v preporni zadevi „na kompetentne strani in dosegli, da je stvar že povoljno rešena.“

2. „Edinost“ ga (prvi članek v „Učit. Tovarish“, op. ured.) je pa veliko dušno vzela vsega na svoj račun in na račun — tržaških „prvoboriteljev“, oziroma še vodstva tržaške slov. politike, na katera dva faktorja nihče ni mislil in ju naš prvi članek niti senco besede ne omenja.“

Odgovor „Edinosti“ 18. septembra 1912.

1. „Učit. Tovarish“ ... ni zasledil v našem listu opetovanega obvestila, da je vprašanje (učnega jezika lj. šole v sv. Luciji v Piranščini, op. ured.) povoljno rešeno v vsestransko zadovoljnost ... „Učit. Tovarish“ jednostavno ponavlja svoje napade, dočim bi — če bi mu bilo res le za stvar in ne za napad — beležil z zadovoljstvom, da je vprašanje povoljno rešeno.

2. „... nepoučeni ne more pogoditi (iz članka „Učit. Tovarish“, op. ured.), da gre za stvar, pri kateri nima tržaško vodstvo nikake odločilne besede.“

Dovolj toliko, da razsoden čitatelj uvidi metodo, ki jo „Edinost“ uporablja v polemiki. Potem pa ima ta list še drznost zahtevati od nas, „da se vsaj nekoliko lojalneje držimo — resnice“. Tu se že vse neha! Kje je zavijanje besed doma, bo čitatelj na podlagi gorenjih primerov lahko razsodil. Mi za svoj del skoro jamemo dvomiti, ali pri „Edinosti“ še znajo slovensko brati.

Svojim bralcem pa javljam, da se je zadeva učnega jezika na zasebni ljud. šoli pri sv. Luciji v Piranščini, ki jo je, kakor smo že v prvič omenili, ustanovila Dr. sv. C. in M. za Istro, rešila na način, da bo na to šolo imenovani učitelj poučeval otroke v slovenskem ali pa hrvaškem jeziku kakor bo pač želja posameznih staršev. Ni najboljše rešitev, vendar ob danih razmerah za sedaj zadovoljujoča.

## Laško vseučiliško vprašanje na kongresu tridentskih visokošolcev.

V nedeljo in ponedeljek se je vršil v Rivi kongres laških tridentskih visokošolcev. Na kongres je došlo tudi nekaj primorskih laških visokošolcev.

Glavno, kar nas zanima s tega kongresa, je laško vseučiliško vprašanje, o katerem so seveda razpravljali in sprejeli tozadevne resolucije. Laški visokošolci so hoteli nastopiti ostro. Imeli so na jeziki še fulminantne govore in pripravljene bobneče resolucije — pa sta jim dr. Malfatti in dr. Dudan priporočila, naj se vzdržijo takih riskantnih sklepov ter naj se zdržijo glede vseučiliškega vprašanja tako, da bo videti, da pričakujejo z zaupanjem ugodne rešitve tega laškega kulturnega postulata.

Govorniki so pa vendar vzeli na piko tržaško namestništvo, ki so mu očitali da jim je nasprotno ter da izkušja zavleči provizorično rešitev vseučiliškega vprašanja, ki obstoji od strani vlade v tem, da se ustanove stolice na šoli Revoltella v Trstu.

Kongres je sprejel resolucijo, v kateri dijak protestujejo proti vladi, ki ni rešila še njihovega postulata v smislu, kakor hočejo rešitev vsi Lah; izjavljajo, da je mogoča rešitev laškega vseučiliškega vprašanja le z ustanovitvijo popolnega laškega vseučilišča v Trstu ter odklanjajo poizkuse s kako kompenzacijo in z odvrčanjem dijakov od smotra. Odločeni so bojevati se do konca da se uresniči njihova največja narodna zahteva.

## „Socialna Matica“.

Slovensko socialno-politiško in znanstveno delo se je razvilo do one točke, ko nastane akutno vprašanje, kako organizirati književni trg za spise te vrste? Prenehati to proizvajanje nikakor ne sme. Bila bi to prevelika škoda za narodovo kulturo. Zakaj ni ga več kulturnega naroda brez knjig in revij. Knjige in revije imajo nalogo zgraditi duševni most med naukom in življenjem. Če hočemo imeti vseučilišče, moramo imeti prej visoko razvit književni trg, knjižno organizacijo in razumnštvo, ki je po svoji izobrazbi zrelo za vseučilišče.

Naš knjižni trg je še nerazvit in neorganiziran, in založniki si ne upajo zalagati onih knjig socialne vsebine, ki so nam prepotrebne, in pa znanstvenih spisov. Naše razumnštvo še ne ve ceniti pomena znanstvenih spisov, jih ne kupuje in jih obdrži časih le iz komodnosti, če pride založnik na časih srečno, časih nesrečno misel, da pošlje odjemalcem knjige na dom. Pa v tem slučaju se izpostavlja nevarnosti, da mu večkrat knjige nihče ne plača. Odjemalec pa je zopet večkrat v nevarnosti, da vzame in kupi iz same narodne dolžnosti spis, ki bi sicer ne bil vreden, da se širi med občinstvom.

Vsemu temu treba odpomoči. Naši znanosti je treba dati opore, naši mladi generaciji, ki se bavi z znanstvenim poučenjem družbe in njenih pojavov, države in našega udejstvovanja v njej, gospodarstva in načina, kako je izboljšati in poglobiti, zgodovine in njenih nauk, prirode in njenega ustroja, umetnosti in njenega kulturnega vpliva, tej mladi generaciji je treba dati polje delovanja. Naši socialnopolitiški pisatelji in znanstveniki morajo dobiti institucijo, ki jim zagotovi, da bo njegovo delo vplivalo v širši javnosti, da bo vplivalo na bralce, jih vzgojevalo in širilo tako samostojno mišljenje in razumevanje vseh naših razmer in nalog. Na drugi strani je treba odjemalce zalagati z dobrim znanstvenim čtivom in jih ohraniti pred odjemanjem manj vrednega gradiva, ki je dobro morda v izpolnjenju, ni pa bistveno važno. Najbolj potrebna pa je našemu narodu, toliko preprostemu, kolikor razumnštvu, poljudno znanstveno slovnost, t. j. spisi, ki imajo sicer znanstveno in poučno vsebino, ki so pa pisani vseskozi zanimivo in vsakomur razumljivo. Taka poljudno-znanstvena literatura, ki se razširi v široke narodove plasti, je najboljši utrjevalec narodove dušne moči. Zakaj v izobrazbi tiči velika umstvena sila in tvorna moč.

»Socialna Matica« si je po svojih pravih in po duhu ustanoviteljev stavila nalogo, ustvariti umstveno vez med razumnštvom in knjižnim trgov. § 1. pravil pravi: »Socialni Matici« v Gorici je namen, širiti potom znanstva med vsemi sloji umevanje sodobnih gospodarskih, državnih in prirodoslovnih problemov ter na ta način pospeševati občno državljansko vzgojo in izobrazbo. Najprej hoče biti organizacija odjemalcev ter omogočiti svojim članom, ki ji bodo plačevali nizek letni prispevek, da bodo dobivali nekatera dela po nizki ceni, izdatno nižji, nego v knjigotrštvu. Zaenkrat so v to izbrani vsi spisi, ki so ali še bodo izšli v »Znanstveni knjižnici Omladine«, v »Politiško-sociološki knjižnici«, »Prosvetna knjižnica« pa »Socialna Matica« ob času prevzame lastno založbo. Nadalje bodo njeni člani dobivali za znižano ceno tudi »Vedo«. Z rastočim razvojem se bo pa Matica potrudila tudi z drugimi knjigami, nazadnje z lastno založbo znanstvenih in poljudnoznanstvenih spisov in z razširjevanjem del upodablajoče umetnosti, kakor slove § 3. njenih pravil: »Svoj namen dosega društvo s temi sredstvi: a) Izdaja in omogoča izdajanje znanstvenih in poljudnih spisov gospodarske, socialne, državno-znanstvene, prirodoslovne, občeskulturne in umetniške vsebine; b) s pospeševanjem, oziroma organizacijo vseh činiteljev, delujočih na prosvetnem polju in odgovarjajočih njenemu smotru.«

Naša nova družba je tako zasnovana, da ne more škodovati nobeni izmed danes na Slovenskem obstoječih kulturnih organizacij, s katerimi hočemo vzajemno pospeševati mlado slovensko kulturo.

Slovensko razumnštvo vabimo k pristopu. Nismo nobeno razveseljevalno društvo, zato bo velik del inteligence morda ostal gluha. Ali pojdemo med njo nabiraje, pridobili si jo pa bomo v prvi vrsti s svojim delom, ki bo gotovo bolj narodno, nego marsikatero, ki se diči pokrivem s tem nazivom. Upamo pa, da ne doživimo razočaranja.

Vemo, da se bomo sprva morali boriti z mnogimi težavami. Naleteli bomo na brezbriznost, na odklanjanje in odpor. Pa vsak začetek je težak, iz malega pa raste veliko. Naši pričetki so skromni. V pravilih smo si dali širok delokrog, ki ga bomo začetkoma izvajali le v malem obsegu. Hočemo pa napredovati, da bomo tudi svoji kulturi dali v roke več sredstev napredka.

Ustanovni občni zbor »Socialne Matice« se vrši v Trstu v nedeljo, 22. t. m., dopoldne ob 9. uri v tržaškem »Narodnem Domu«. Isti dan se konstituira tudi prvi odbor z naloge, začetki plodonosno delo na polju, ki je važno za napredek kulture, kjer smo pa zaostali še daleč za drugimi narodi in kjer jih hočemo dohiteti.

**Priporočajte in širite naš list!**

# Šolske potrebščine Marija Tičar

vseh vrst priporočaj cenj. učiteljstvu in sl. šolskim vodstvom

trgovina s papirjem in galanterijo  
Ljubljana, Sv. Petra cesta šte. 26  
(nasproti „Zlate kaplje“)

Zaloga Grubbauerjevih in Slatnar-  
jevih zvezkov ter vseh priprav za  
obratno-nadaljevalne šole.

Cene nizke!

Postrežba točna!

## Politiški pregled.

\* **Socializem v Nemčiji.** Te dni se vrši letni kongres socialistov v Nemčiji, in sicer na Saksonskem v Chemnitzu. Vodstvo stranke je objavilo bilanco, iz katere se da presoditi in izmeriti narast in napredek stranke, ki ga je dosegla v zadnjem času. Iz te bilance je razvidno, da ima stranka sedaj en milijon upisanih članov, ki plačujejo strankine pristojbine, ali stoipetdesetisoč več nego lani. Izdaja 86 dnevnikov, izmed teh se jih tiska v lastnih tiskarnah 59. Ti dnevnikarji imajo skupno 1 in pol milijona naročnikov. Socialističnih občinskih starešin je okoli 10.000, poslancev v raznih nemških zborih je 224, v Reichstagu jih je 110. Dohodki stranke so znašali v tem letu 350.000 mark več nego v prejšnjem; znašajo skupno 1.700.000 mark. Ako se upoštevajo, da stranki pripadajo ali vsaj glasujejo za njo mnogi, ki v njej niso upisani, potem šteje stranka številu svojih pristašev na 4 milijone. Pač kolosalne številke! In te številke je rodilo podrobno delo, dobre organizacije. V tem oziru so res občudovanja vredni. In nabrali so za stranko 1.700.000 mark. Stranka, gmotno podprta, lahko dela in se razvija.

\* **Učitelji za narodni sporazum.** Na skupnem zborovanju čeških in nemških učiteljev v Pragi se je sprejela soglasno resolucija za pravični narodnostni sporazum med Čehi in Nemci.

\* **Koroški Nemci** so od dne do dne bolj predrzni. Koliko sitnosti in nadležnosti je treba prestat na koroških kolodvorih in mešanih krajih, ako se zahteva listek v slovenskem jeziku, to je že znana stvar. Od navadnih šikan je prišlo že večkrat do aretacije. Sedaj je tudi deželna zveza gostilničarjev sklenila z ozirom na množične se slovenske vloge, da je le nemščina poslovni jezik. Za par Nemcev bi morala biti v vsakem kotu nemška šola, če pa se množi število vlog v slovenščini, ni treba sploh več nikogar, ki bi slovensko odgovarjal!

\* **Zakonski načrt o uvedbi razredne loterije.** Med prvimi prilogi, ki jih vlada predloži parlamentu, se nahaja baje zakonski načrt o uvedbi razredne loterije. Ta loterija se uvede najbrže že prihodnje leto.

\* **Naraščanje slovanskega življa na Pruskem.** Na eni strani pojemlje prusko kmetiško prebivalstvo, na drugi strani pa narašča na kmetih slovanski element. To naraščanje ima svoj vzrok v vednem pritoku inozemskih Poljakov in v vedno močnejšem prodiranju domačega poljskega prebivalstva. Proti zapadu. V zadnjih letih je bilo na Pruskem legitimiranih inozemcev okoli 600.000, od katerih je bila polovica poljska. Na kmetiški stan je prišlo od te polovice več 80 odstotkov. K tem je prišle še nelegitimirane Poljake, katerih pa ni mogoče natančno ceniti. Kakor statistika izpričuje, je število Poljakov v zadnjih 40 letih vedno naraščalo, tako v vladnem okraju potsdamskem z 1 odstotka na 12 odstotkov, v okraju frankobrodskem z enega odstotka na 9 odstotkov, v okraju stralsundskem z 0,1 odstotka na 8 odstotkov, v štetinkem okraju z 0,3 odstotka na 6 odstotkov, v magdeburškem s 3 odstotkov na 21 odstotkov ter v lehniskem z 10 odstotkov na 22 odstotkov.

## Kranjske vesti.

—r— **Kraljeva zahvala.** Tovariš Jan-ko Leban je uglasbil nabožno pesem: »Gospodine, pomiluj!« za moški in za mešani zbor ter jo posvetil in poslal kralju srbskemu. Dne 14. t. m. mu je došlo z Dunaja priporočeno srbsko pismo, ki slove v sloven. prevodu tako: Srbsko kraljevsko poslanstvo. Št. 1503. Na Dunaju 29 avgusta 1912. Gospod, na prošnjo dvornega maršalata, a po nalogu Veličanstva kralja, je kraljevskemu poslanstvu čast, izjaviti Vam zahvalo na Vaši kompoziciji »Gospodine, pomiluj!«, ki ste jo izvolili posvetiti in poslati srbskemu Veličanstvu kralju mojemu vzvišenemu gospodarju! Izvolite, gospod, sprejeti uverenje o mojem odličnem spoštovanju! Kralj, poslanik; (Podpis).

—r— **Umrla** je v soboto v Ljubljani v Krakovem št. 12 učiteljica Pavla Ženko, stara šele 24 let. Naj v miru počiva!

—r— V imenik »Slovenske zveze« so natlačili imena od vseh vetrov. Med člane je vpisana tudi učiteljica Vilma Beniger, ki ni plačevala še nikdar članarine temu društvu, sploh ga ni podpirala v nikakem oziru.

—r— **Zasluzeno odlikovanje.** Z Dunaja poročajo, da je cesar podelil provizoričnemu učitelju na ljudski šoli na Viču, tov. Pavlu Kunovaru, srebrni zaslužni križec s krono, ker je v lastni življenjski nevarnosti rešil sedem oseb iz smrtne nevarnosti. Učitelj Kunovar je ob znani nesreči dr. Cerka na Stolu rešil sedem dijakov v Prešernovo kočjo in jim preskrbel pravočasno pomoč in rešitev iz gotove smrti. To odlikovanje je pač zaslužno. Čestitamo!

—r— **Ljudsko šolstvo.** Kočevski okrajni šolski svet je imenoval dosedanjo suplentinjo v Mokronogu Rozo Gosak za provizorično učiteljico na ljudski šoli v Št. Rupertu. — Novomeški okrajni šolski svet je imenoval bivšega provizoričnega učitelja v Vrhu Albina Lajovca za prov. učitelja in voditelja na dvorazrednici v Ambrusu, absol. učit. kandidatino Melito Šivic za provizorično učiteljico in voditeljico na enorazrednici v Selu pri Šumbergu in bivšo učiteljico v Brusnicah Pavlo Zurec za provizorično učiteljico na trirazrednici v Stopičah. — Kranjski deželni šolski svet je pripustil izprašano učit. suplentinjo Frančiško Rihtaršič k brezplačni šolski praksi na ljudski šoli v Srednji vasi pri Bohinju. Kranjski deželni šolski svet je sistemiziral na dekliški osemrazrednici pri Sv. Jakobu v Ljubljani 13. učno mesto. — Kočevski okr. šolski svet je imenoval namesto obolele učiteljice Julije Lakner-Jonke in Travi za suplentinjo obs. učit. kand. Ljudmilo Peternel. — Kranjski deželni šolski svet je sporazumno z deželnim odborom odredil, da se ustanovi enorazrednica v Podgori, politiški okraj Kamnik, ter opusti istočasno zasilna šola v Zlatem polju. V šolski okoliš te enorazrednice spadajo sledeče vasi občine Zlato polje: Brezovica, Zlato polje, Mala Lašina, Obrje, Podgora, Preserje in Trnovče. — Za provizoričnega učitelja na II. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani je imenovan Ant. Dragan. — Za provizorični učiteljici na dekliški šoli pri sv. Jakobu sta imenovani Karolina Kleč in J. Monetti. — Lanske provizorične učne osebe ostanejo na svojih mestih.

## Štajerske vesti.

—š— **Čebelarstva razstava** »Slovenskega čebelarstva društva za Spodnje Štajersko« se je otvorila v nedeljo ob 9. uri dopoldne na Lanovžu pri Celju. Prva skupina na vrtu na prostem nam kaže žive čebele in panje raznih sistemov kakor Sträuljeve, Gerstungove itd. Druga skupina kaže razno čebelarstvo orodje. Tretja skupina obsega čebelne pridelke, kakor med, satovje, vosek, razno medeno pecivo itd. Četrta skupina kaže razne umetne izdelke, kakor umetno satovje, likere, medena vina, okraske iz voska in drugo. V peti skupini pa najdemo razne učne pripomočke, razne čebelarke knjige, časopise fotografije čebelnjakov, načrte za čebelnjake, posamezne kemične sestavine, ki se nahajajo v medu itd. — Na razstavi so točili medico in je bilo na razpolago tudi medeno pecivo. Razstava je bila dobro obiskana od vseh slojev. Zatvoritev razstave je bila v četrtek, 19. sept., ob 3. uri popoldne. Po razstavi so se razdelila tudi odlikovanja in darila ter je bilo razpečevanje še nerazprodanih razstavljenih predmetov. Darila so bila sledeča: 35 srebrnih društvenih kolajn, 7 državnih kolajn, 6 kolajn Kmetijske družbe; denarnih daril vкуп je bilo 500 K in darila zasebnikov. Razstavi prostor je bil lično opremljen in okrašen z zelenjem. V dneh razstave so bila na vspredu razna poučna predavanja, poset slovenske kmetijske šole v Šent Juriju ob Juž. železnici in druge raznoterosti.

—š— **Strašenje otrok** z bavlavom, črnim možem in enakimi neumnostmi ni le vzgojno nedopustno, marveč rodi mnogokrat hude nesreče. Tako se sedaj potaklo prestraši, da ga je napadla božjast vedno strašili s »črnim možem«; te dni je otrok nekaj zagrešil, in da uide palici, je zbežal na cesto. V istem hipu je šel mimo hiše dimnikar, ki se ga je otrok tako prestrašil, da ga je napadla božjast in je kmalu nato umrl. Svarite starše!

—š— **Šesttedenski gospodinjski tečaj** za dekleta na deželni kmetijski šoli v Št. Jurju ob Južni železnici se prične letos dne 22. septembra.

## Goriške vesti.

—g— **Ljudska univerza v Gorici.** Letos se bodo vršila predavanja pod okriljem »Narodne Prosvete« v velikem štilu. Bil je v resnici že zadnji čas. Italijani so ponosni na svojo »Univeršitá del Popolo«, ki se je že udomačila med njimi in nudi v vsakem oziru res nekaj dobrega; a na drugi strani je slovenski inteligent predaval pred tako skromnim številom poslušalcev, da mu je minila vsa volja do — nepotrebnega truda. Pričakujemo z vso gotovostjo, da »Ljudska univerza« letos uspe. Imena predavateljev in predmeti, katere so izbrali, nam bodo v dokaz za to našo trditev. Predavanja se bodo vršila v sledečem redu: Dr. Fran. Ilesič, predsednik »Slovenske Matice« — O vprašanju malega naroda; dr. Josip Silovič, rektor zagrebške univerze — Pabirci po starom hrvatskom kaznenom pravu; dr. Iv. Lah, glavni urednik »Dneva« — O slovenskem kulturnem razvoju; dr. Ferdo pl. Sisić, profesor zagrebške univerze in poslanec sabora — Hrvatsko-madžarski odnosi od leta 1790.—1873. dr. Boris Zarnik, privatni docent na univerzi in načelnik zoološkega inštituta v Würzburgu — O bistvu življenja; dr. Alojzij Gradnik, c. kr. sodnik v Gorici — Psihologija mase; dr. Bogumil Vošnjak, privatni docent vseučilišča v Zagrebu — Početki moderne demokracije; Vladimir Knaflič, odvetniški kandidat v Gorici — O sodobni izobrazbi; dr. Anton Dermota, odvetnik v Gorici — Reformacija, revolucija in evolucija; dr. Ernest Miler, profesor zagrebške univerze — Glavne škole u kriminalnoj znanosti; Ferdinand Seidl, c. kr. profesor v Gorici — Geološki izprehodi po goriški okolici; dr. Karl Ozvald, c. kr. profesor v Gorici — Bistvo in vzgojni pomen sugestije.

—g— **Umrl** je v noči na ponedeljek ob 3.30 gospod Štefan Križnič, v pokojeni ravnatelj goriškega ženskega učiteljišča. Pokojnik je imel naslov vladnega svetnika ter je bil dlje časa član deželnega šolskega sveta. Dosegel je starost 66 let.

## Tržaške vesti.

—t— **Otvoritev otroškega vrtca** v sv. Mariji Magdaleni zgornji pri Trstu se je vršila v nedeljo, 15. septembra ob veliki udeležbi domačinov. Magdalenska podružnica C. M. družbe si je že od prvega početka postavila nalogo ustanoviti v tem ogroženem predmestju otroški vrtec v lastni stavbi, ki bi pozneje — razširjena in prizidana — lahko služila tudi prvemu ljudskoškolskemu pouku. In le vztrajnosti ter podjetnemu duhu podružniškega odbora se je zahvaliti, da stoji danes lična hišica, namenjena slovenski deci, na zelenem bregu magdalenskega predmestja. Stavba z zemljiščem vred stane krog dvajsetisoč kron, ki jih je preskrbelala tekoma treh let svojega obstanka večidel podružnica sama. Hvala njenim odbornikom in možem, ki so odboru dajali krepko pomoč! Imena gospodov dež. poslanca Miklavca, trgovca Greg. Zidarja, krčmarja Kreševiča, posestnika Štekarja, Benedikta Godine, Trošta itd. ne izginejo iz spomina hvaležnih Magdalenčanov. Pozabiti pa tudi ne smemo, da je bil naš tovariš, učit. Vojteh Stuhel, prejšnji predsednik in sedanj tajnik magdalenske podružnice, najdelavnejši med delavci. Čast mu, storil je svojo dolžnost! — Ob otvoritvi vrtca sta govorila podružniški predsednik Bened. Godina in odbornik Fabris na uprav ganljiv način. Sklepno besedo je imel drž. poslanec dr. Rybač, ki je v poljudnem tonu razložil pomen in važnost šolske vzgoje v domačem jeziku. Iz njegovega govora smo pa tudi posneli, da je vodstvo tržaškega političnega društva že skoro obupalo nad Marija Magdalenskim predmestjem in da je naravnost presenečeno, da se je to predmestje na nepričakovan način oglasilo z dejanjem za slovensko stvar, iz lastne moči. Vsa čast zavednim narodnim delavcem v tem predmestju; a ti, vrtec, cveti in rasti!

**Ali ste že pridobili naušem listu novega naročnika?**

## Splošni vestnik.

Ročni zapisniki so izšli. Opozarjamo cenjene tovariše in tovarišice, da jim je cena za 20 vin. višja, kakor je označena na naslovnem listu.

**Zaradi veronauka neusposobljen.** Socialnodemokratski list »Pravo Lidu« poroča, da je sin socialnodemokratskega urednika Dunderja v Žiškovem v Pragi končal prvi razred ljudske šole. Ker pa je bil otrok prijavljen kot brez konfesije, ni dobil v veronauku nikakega reda. Sedaj je dobil oče sporočilo od okrajnega šolskega sveta, da njegov sin duševno ni usposobljen, da bi mogel prestopiti v drugi razred, ker nima reda v veronauku, in da potemtakem ni zrel za drugi razred.

**Protialkoholni kongres v Solnogradu** se vrši v dne 21. do 24. t. m. Nastopijo razni govorniki. Govoril bo tudi znani ljubljanski župnik Jan. Kalan.

**Jadranska razstava na Dunaju.** Za to razstavo je dovolilo dunajsko mesto podpore 50.000 K; izplača se podpora pri otvoritvi razstave.

**Židovsko novo leto** se je pričelo 11. t. m. po redu je to 5693. leto.

**SUKNO** in modno blago za gospode in gospe priporočaj izvozna hiša **PROKOP SKORKOVSKY** in sin v Humpolcu na Češkem. Vzorec na željo franco. Zelo zmerno cene. Na željo dam tu izgotoviti gosposke obleke. **ZEFIRE**

Listnica uredništva.

V Trst: Odgovor »Edinosti« in drugo priobčimo prihodnjič.

## Razglas.

Št. 68.

Na obrtno-nadaljevalnih šolah v Ljubljani, in sicer: na strokovnih nadaljevalnicah za mehansko-tehniške obrti, za stavbne obrti, za umetne in oblačilne obrti, končno na splošni obrtni nadaljevalnici se prične šolsko leto 1912/3 v četrtek dne 3. oktobra 1912.

Vpisavalo se bode:

a) za strokovno nadaljevalnico mehansko-tehniških obrti v vodstveni pisarni I. mestne deške ljudske šole v Komenskemu ulici;  
b) za strokovno nadaljevalnico stavbnih obrti v vodstveni pisarni II. mestne deške ljudske šole na Cojzovi cesti;

c) za moški oddelek strokovne nadaljevalnice umetnih in oblačilnih obrti v vodstveni pisarni IV. mestne deške ljudske šole na Prulah;

d) za ženski oddelek strokovne nadaljevalnice umetnih in oblačilnih obrti v vodstveni pisarni mestne nemške deške ljudske šole na Erjavčevi cesti št. 21 (pritličje);

e) za splošno obrtno nadaljevalnico v vodstveni pisarni III. mestne deške ljudske šole na Erjavčevi cesti št. 21 (II nadstropje) povsod v četrtek, petek in soboto dne 26., 27., in 28., septembra od šestih do sedmih zvečer in pa v nedeljo, dne 29. septembra dopoldne.

Sprejemali se bodo vavenci in vavence. Vavenci in vavence, ki vstopijo v šolo na novo, se morajo pri vpisu izkazati z odpustnicami ljudske šole; vavenci in vavence, ki so obrtno šolo že pohajali (a) pa s svojim zadnjim izpričevalom.

Šolski odbor obrtno nadaljevalne šole v Ljubljani, dne 12. septembra 1912.

Načelnik:

Dr. Ivan Tavčar l. r.

## Uradni razpisi učiteljskih služb.

Kranjsko.

Št. 1090.

Na pomožni šoli za manj nadarjene otroke je vsled razpisa c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 2. septembra t. l. pod št. 6281 v stalno popolnitev razpisano nanovo ustanovljeno učno mesto, s katerim je poleg običajnih zakonitih prejemkov ljudskega učiteljstva združena še mesečna remunracija 40 (štirideset) kron.

Poleg vsposobljenostnega izpričevala za ljudske šole se zahteva tudi še dokazilo o dovršenem tečaju za vzgajanje učiteljev, oziroma učiteljic za poučevanje abnormnih otrok.

S potrebnimi dokazili opremljene prošnje je pri c. kr. mestnem šolskem svetu predpisanim potom vlagati do 9. oktobra 1912. l.

Zakasnele ali pa pomanjkljive prošnje se pri oddaji službe ne bodo vpoštevale.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani, dne 9. septembra 1912.

Predsednik:

dr. Ivan Tavčar l. r.

Št. 1042.

Na I. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani je vsled razpisa c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 20. avgusta 1912, št. 5912, stalno popolniti na novo ustanovljeno službeno mesto učitelja, združeno z zakonitimi prejemki ljudskega učiteljstva.

Prošilec za omenjeno službo je njih pravilno opremljene prošnje po predpisani službeni poti vlagati pri c. kr. mestnem šolskem svetu ljubljanskem najkasneje do 6. oktobra 1912.

Zakasnele ali pa pomanjkljive prošnje se pri oddaji službe ne bodo vpoštevale.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani, dne 6. septembra 1912.

Predsednik:

dr. Ivan Tavčar l. r.

Št. 1100.

Na mestni slovenski dekliški šoli v Ljubljani se vsled razpisa c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 7. septembra 1912, št. 6488, v stalno popolnitev razpisuje na novo ustanovljeno službeno mesto učiteljice združeno z zakonitimi prejemki ljudskega učiteljstva.

Prosilke naj svoje s potrebnimi dokazili opremljene prošnje vlagajo pri c. kr. mestnem šolskem svetu do 11. oktobra 1912. l.

Zakasnele, ali pa pomanjkljive prošnje se pri oddaji službe ne bodo vpoštevale.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani,  
dne 11. septembra 1912.

Predsednik:  
dr. Ivan Tavčar l. r.

Štajersko.

Št. 649.

Na štirirazredni ljudski šoli v Mozirju, II. kr. razr., popolniti je mesto učiteljice.

Pravilno opremljene prošnje je vložiti predpisanim službenim potom do 15. oktobra 1912 pri krajnem šolskem svetu Mozirje.

C. kr. okrajni šolski svet Gornjigrad,  
dne 16. septembra 1912.

## Zahvala.

Povodom boleznin in prebride izgube naše nad vse ljubljene soproge, oziroma matere, hčere, sestre in svakinje, gospe

**Julijane Rajšp roj. Koropec,**  
nadučiteljice soproge

nam je došlo od sorodnikov, prijateljev in znancev toliko dokazov toplega sočutja in tolažbe, da se vsem iz dna srca najiskrenejše zahvaljujemo.

Posebe se zahvaljujemo gospodu dr. Heižu, zdravniku cesar. Franc. Jožefove bolnišnice v Ormožu, za njegov požrtvovalni trud ves čas dolgotrajne boleznin pokojnice; čestitim sestram nemškega viteškega reda v imenovanu bolnišnici za ljubeznivo posrežbo in tolažbo; č. g. župniku Glibetu za tolažbo in spremstvo na zadnji poti; vsem p. n. obiskovalkam iz Ormoža in okolice za tolažilne obiske med boleznijo; učitelstvu domače ormoške okoliške šole za tolažbo med boleznijo, pomoč v bridkih urah in darovani krasni venec; vsem čestitim pevcem ormoške čitalnice, ki so pomnoženi s pevci-učitelji pod vodstvom jurista g. Zepiča zapeli pokojni dve krasni žalostinki; vsemu učitelstvu iz domačega ormoškega ter ljubljanskega in drugih okrajev za častno spremstvo; slavni ormoški ženski podružnici družbe sv. Cirila in Metoda, ormoškemu učiteljskemu društvu in rodovini Šostaričev za darovane prekrasne vence; vsem p. n. Ormožanom in okoličanom, ki so brez razlike narodnosti in spola vkljub skrajno slabemu vremenu drago pokojnico v tako obilnem številu spremili na njeni poslednji poti.

Vsem iskrena, srčna hvala!  
Ormož-okolica, 16. septembra 1912.

Žalujoči ostali.

## Ročni zapisnik

(uredil L. Jelenc) VII

je izšel začetkom septembra  
v pomnoženi obliki.

Vsebinska:

Koledar, poštna in druge določbe, organizacijski šematizem kranjskega, štajerskega, koroškega in primorskega slovenskega šolstva, osebni status, ročni katalog, katalog za posamezne predmete itd. je najmoderneje in najpopolneje urejen, lično in trpežno vezan ter se naroča

**v Učiteljski tiskarni**  
v Ljubljani, Franciška ul. 8.

Cene: brez kataloga . . . K 1-80  
s katal. za 100 učencev . . . 2-00  
s katal. za 150 učencev . . . 2-20

## Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim,  
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registrov na zadruga s omejenim imetvom.

Promet do konca avgusta K 125.967-75.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. 2.—1/2. 3.  
popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

## Suplent

oz. supletinja z zrelostnim izpitom se sprejme za čas od 1. novembra 1912 do 1. aprila 1913 na šest-razrednico. Mesečna remuneracija 70 K in prosto stanovanje. Oglase na: M. Lešnik, uč. v Št. Vidu pri Ptuj.

Solidno delo!

Tovarna šol. zvezkov

**M. Grubbauerja sinovi**

:: Line ob Donavi ::

priporoča slav. učitelstvu svoje  
izvrstne izdelke, posebno  
zvezke in risanke za ljud-  
ske šole.

Zvezki se dobivajo v vseh  
trgovinah papirnatih stroke v  
mestu in na deželi.

Postrežba točna.

Dober papir!

**J. Jax**

Ljubljana

Dunajska cesta



Šivalni stroji,  
kolesa in  
pisalni stroji.

Pletilni stroji.

**Anton Krušič,**

krojaški mojster in trgovec  
v Gorici

Tržaška ulica št. 16

v lastni hiši

in Tekališče Fran. Jožefa št. 39.



Moja delavnica se nahaja v  
bližini slov. kmetiške šole.

Opozarja se gg. odje-  
malce, da je došla rav-  
nokat velika množina  
raznovrstnega blaga naj-  
različnejših kakovosti iz  
avstrijskih in angleških  
tovaren

za vsak stan.

Posebno se priporočam  
cenjenim gg. učiteljem v  
mestu in na deželi.

Snažno se oblači vsa rodovina, ki si naroči  
zbirko vzorcev iz češke tkalnice

**Marije Jirsové**

učiteljice soproge, v Novém Hradku p. Met.

(dobaviteljica dež. osrednje zveze učiteljskih dru-  
štev v Češkem kraljestvu).

Dobiva se 2—8 m dolgih odrezkov cefira  
kanafasa, flanele, platna, modrotiska itd. Zavoj 45 m  
za 18 K, najlepša kvaliteta 40 m za 20 K franko,  
franko, tudi polovica zavoja za 9, oziroma 10 K.

Blago je stalnobarvno in močne kakovosti.  
Naročite in ostanite stalni odjemalci. Vzorci blaga  
zastonj in franko.

**AVGUST AGNOLA**

Ljubljana, Dunajska cesta 13

— poleg „Figovca“ —

priporoča svojo veliko zalogo stekla,  
porcelana, petrolejnih svetilk, ogledal,  
okvirov, šip itd. Tintnike za šolske  
klopi, aparate za fizikalne poizkušnje.

Prevzema vsakovrstna stek arska  
dela, tudi nova šolska poslopja  
na deželi itd.

**Kjigoveznica**

**Iv. Bonač**

Ljubljana, Šelenburgova ul.

priporoča vsakovrstna knjigoveška dela,  
galanterijo, passepartuje itd. Posebno  
močna vez za knjižnice in čitalnice.

Cene zmerne, delo solidno.

**Sukna**

in

modno blago

za moške in ženske ob-  
leke priporoča firma

**Karel Kocian**

tvornica za sukno .:  
v Humpolcu (Češka).

Vzorci franko.

**Učiteljska tiskarna v Ljubljani, r. z. z o. z.**

Franciška ulica št. 8

priporoča

**vse potrebne tiskovine za otroške vrtce.**

Ceniki zastonj in poštne prosto.

**Učiteljska tiskarna v Ljubljani,**

r. z. z o. z.

Franciška ulica št. 8.

priporoča

**vsakršne napise na lepenki**

za šolske sobe, v šolske veže, nadpise nad razredih i. t. d. Velike oblike,  
od daleč vidne črke. Ceniki zastonj in poštne prosto.

**Učiteljska tiskarna v Ljubljani, r. z. z o. z.**

Franciška ulica št. 8.

priporoča vse predpisane

**šolske tiskovine**

lastne zaloge, najnovejše vzorce,  
na dobrem papirju, lep tisk, po  
zmernih cenah.

Ceniki zastonj in poštne prosto.

**Učiteljska tiskarna v Ljubljani,**

r. z. z o. z.

Franciška ulica št. 8.

priporoča

**vsakovrstne poštne in železniške tiskovine**

za šolsko uporabo urejene po najnovejših uradnih vzorcih.

Ceniki zastonj in poštne prosto.

**Gorica Ivančič in Kurinčič**

Gospodska ulica 11.  
(V. G. Carducci.)

**modna in manufakturna trgovina.**

Usojava se naznanjati uglednemu učitelstvu posebno g. učiteljicam ročnih del, da sva založila vse potrebščine za vezenje in ročna dela. Z ozirom na to, da sva sklenila dati primeren popust v prid učiteljskim dobrodušnim namenom, se nadejamo mnogih cenj. naročil. Obenem se dovoljujeva opozarjati p. n. ugledno učitelstvo na krasne novosti jesenskega in zimskega modnega blaga za ženske in moške obleke. Vzorci poštne prosto proti vrnitvi. Priporočava se uglednemu učitelstvu za blagohotno naklonjenost ter beležiiva z odličnim spoštovanjem

**Ivančič & Kurinčič.**